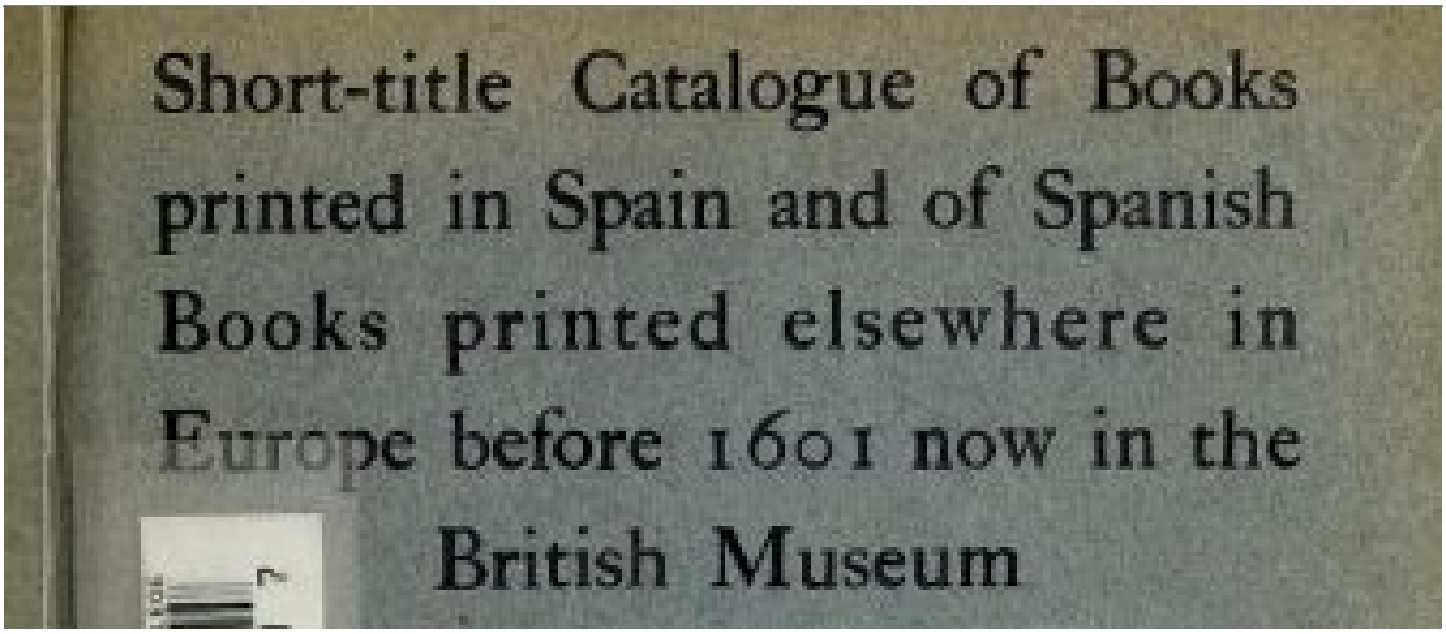

La impressió hispànica al segle XVI: una raresa sorprenent

Autor: Joan Cassola i Coenders
Data de publicació: 07-05-2016

En Joan Cassola creu que no pot ser real que a la Castella del segle XVI s'imprimissin més llibres que arreu de la Nació Catalana, on tothom llegia, escrivia i publicava.

La lectura de l'article d'en Jordi Bilbeny, «Els lectors de València i de la Nació Catalana al segle XV. Aproximació a les bases socials de l'erasmisme català», em rescatà de la memòria unes lectures hagudes que versaven sobre la impremta, durant les quals em vaig entretenir a comptar algunes edicions de llibres hispànics realitzades des de finals del segle XV fins al 1601. Em vaig guardar les xifres per si de cas alguna vegada servirien per alguna cosa. Es tractava del Short-title Catalogue of Books printed in Spain and of Spanish Books printed elsewhere in Europe before 1601, in the British Museum (digitalització), de Henry Thomas (1921), de 101 pàgines, i el List of Books printed before 1601 in the Library of the Hispanic Society of America (digitalització), de Claire Louise Penney (1929), de 275 pàgines. Ambdós són senzillament una llista de centenars de pàgines de títols de tota classe de llibres, amb el seu autor i corresponents peus d'impremta. En vaig comptar les ciutats on s'imprimiren, dividides en les pertanyents a la Nació Catalana (Barcelona, València, Tarragona, Lleida, Palma, Saragossa, Perpinyà i Montserrat) i les pertanyents a la resta de la península (com Alcalà, Madrid, Salamanca, Burgos, Aranda de Duero, Sevilla, Valladolid, Toledo, Sanlúcar de Barrameda, Granada, etc., fins més de dues dotzenes de ciutats), i descomptant les europees extrapeninsulars.

Del primer llibre, en vaig triar vint-i-tres pàgines a l'atzar. Hi constaven 465 títols, dels quals 77 a ciutats de la Nació Catalana, i d'aquests, 23 a Barcelona; i 388 a la resta dels regnes hispànics peninsulars. Això feia un 23 per cent del total de llibres editats a la Nació Catalana, i de Barcelona en concret, un 6 per cent. Del segon, en vaig triar només una desena de pàgines, perquè ja n'eren prou per visualitzar el propòsit, feta una ullada a la resta. En aquest, de 43 títols, 6 eren amb peu de la Confederació i 37 a la resta. O sigui, un 15 per cent tan sols a la Confederació.

Dels editats a Barcelona em vaig fixar que pràcticament tots eren llibres oficials, vull dir de Constitucions, Consolat de Mar, antics Usatges, Cròniques reials, etc. O sigui que, si tenim en compte aquesta bibliografia conservada al British Museum i a la Hispanic Society, a Barcelona i altres ciutats de la Confederació, pràcticament no hi havia literatura ni

lectors, cosa que sí que era evident que existia a la resta peninsular, segons es podia comprovar pels títols conservats en aquestes il·lustres biblioteques, que no esmento per no allargar aquestes ratlles, però que tots podeu saber o imaginar quins eren.

Com haureu pogut observar, aquestes dades que vaig recopilar per casualitat un dia, ara em sorprenen enormement, perquè no lliguen o no es corresponen en absolut amb les dades històriques exposades per En Bilbeny a l'estudi esmentat. Som davant de dues realitats ben diferents i antagòniques: una Espanya castellana que imprimeix molts més llibres que tota la Nació Catalana sencera i una Catalunya on tothom llegeix i escriu i molt sovint fins i tot hi publiquen persones de classse menestral, però on, curiosament, no hi ha editors.

Atès que això no és concebible ni socialment ni culturalment ni, sobretot, econòmicament, perquè si hi ha una demanda, segur que hi ha una oferta, no pot ser que les impressions fetes, segons se'ns diu a Castella, en un país on, a parer dels entesos, la major part de la població era analfabeta, siguin impressions reals. Que cadascú en tregui les pròpies conclusions.

Joan Cassola i Coenders